

СТАНОВИЩЕ

от Петя Александрова Александрова

Професор и доктор на науките в направление 8.4. „Театрално и филмово изкуство“

За придобиване на научно-образователната степен „доктор“ по професионално направление 8.4. „Театрално и филмово изкуство“, с кандидат Антония Милчева, докторант по „Кинознание, киноизкуство и телевизия“ към департамент „Кино, реклама и шоубизнес“ на НБУ.

Дисертационният труд на **Антония Милчева „Игралните филми на Рангел Вълчанов – трансформации на автентичността“** се вписва в тенденцията на търсене на оригинален и индивидуален подход в полето на изследвания на ярките фигури от историята на българското игрално кино. Дисертацията съдържа 139 страници основен текст, включващи увод, четири глави и заключение. След заключението са посочени библиография и други използвани източници.

В увода се набелязват параметрите на темата. Антония Милчева веднага „хваща бика за рогата“ – започва с уточнения какво се разбира под автентичност в игралното кино и къде тя се покрива, преплита или разграничава от реализма, обективистичността, „прозрачната режисура“, истинността. Предмет и обект са филмите на Рангел Вълчанов по време на социализма. Задачата е да се проследи в историческа последователност как във всеки конкретен филм се реализира балансът между художествената цялост и стил.

Ограниченията, които Антония Милчева сама си поставя, са две: става дума само за игралните филми на Рангел Вълчанов и само за периода до промените през 1989 година. Приемам това стесняване като мотивирана авторска позиция на докторантката, макар че би ми се искало темата да се разгледа в цялостното му творчество.

Няма да преразказвам по глави какво обхваща докторантският труд, макар че конкретни анализи на филми, на отделни сцени или на изпълнения на роли са проникновени и задълбочени. В тези случаи се забелязва личното пристрастие къде Антония Милчева вижда художествените постижения във филмите на Рангел Вълчанов. Сред моите предпочитания са разглеждането в „На малкия остров“ как се

използват предметите, финалният епизод на „Първи урок“, описанието на героя в „Инспекторът и нощта“ не в стил ноар, припокриването на персонаж и автентична фигура в „С любов и нежност“ и други.

Ще обобща **постиженията** на докторантката, които според мен са в няколко посоки:

1. Самият избор на обект – Рангел Вълчанов, и на тема – автентичността, които не са нито конюнктурно актуални, нито естетски модерни. И не са очевиден избор за човек, който не е съвременник на режисьора.
2. Познаване в дълбочина на филмите на Рангел Вълчанов и тяхното детайлно разглеждане и анализ.
3. Пречупване на своеобразния режисьорски стил през призмата на идеологията, цензурата и социалистическия реализъм.
4. Способност да се впишат Рангеловите филми в контекста на световни процеси.
5. Умело преплитане на неореализма и елементите му с българското кино като цяло и конкретно в „На малкия остров“ и „Първият урок“.
6. Избор на най-чистия, но често и неподатлив за интерпретиране подход – хронологическия. Без да се пренебрегват или премълчават за удобството на предварително намислени тези на докторанта не толкова блестящи режисьорски постижения.
7. Широк интердисциплинарен подход: изследването кръстосва изкуствоведски, творчески, политически и общокултурни полета.

Научните приноси в текста, достойни за отбелязване, са:

1. Анализът на понятието автентичност по отношение на киното и конкретно на режисурата, поставено на фона на разбиранията за автентичността на големи представители на авторското кино

2. Проследяването на развитието и вариантите при снимането на не-актьори във филмите на Рангел Вълчанов

3. Постоянните включвания от литературата (Георги Марков, Валери Петров, Чеслав Милош, Анна Швирчинска), които оригинално кръстосват аналитичния подход с поезията.

Като плюсове в докторската работа бих посочила добрата структурираност на текста. Специализирата литература е коректно цитирана - използвани са архиви и

стенограми, а също специализирана преса, някои исторически изследвания и анализи, академична литература, свързани с мястото на Рангел Вълчанов в българското кино.

Сред забележките бих обърнала внимание на някои дължини. Например ми се струва излишно да се обяснява отново историята с реакцията на българските писатели около случая Солженицин. Понякога се заличава рамката на изследвания обект - филмите в тяхната естетическа цялост - и текстът се отклонява в по-общи идеологически разсъждения за времето, в което те са правени, особено при позоваването на документи. Сякаш докторантката не е достатъчно сигурна в собствените си разсъждения и предпочита да се позове на авторитети. При толкова доброто познаване на световното кино от епохата на Рангел Вълчанов тя относително рядко го поставя в българския филмов контекст, каквито обикновено са очакванията.

Лични качества на автора

Първите ми впечатления от Антония Милчева са като режисьор на няколко късометражни филма – „Линда“, „Крило на дракон“, „Гинка“. Веднага ми допадна липсата на показна ефектност и търсенето на екшън. Общото между филмите е женската перспектива, деликатността и подчертаното отношение към нараняването.

Вече като колега в НБУ в нея забелязвам същите качества, които показва и в режисурата си – уважително и внимателно отношение към тези, с които работи, особено видимо за мен при писането на рецензии за дипломни работи. Като асистент на Георги Дюлгеров в майсторските класове тя е много полезна за студентите с конкретните си и детайлни напътствия. Излъчва скромност, понякога дори граничеща със свитост. Но посветеност на киното. И на неговата кауза в НБУ, особено след като пое и семинарите с показ и обсъждане на филми, за жалост прекъснати от пандемията.

Заключение. Смятам дисертацията с нейните изводи, тези, примери и анализи, взети в тяхната съвкупност, за смислен текст. Което ми дава основание да го оценя като самостоятелно изследване с редица достойнства и да предложа на членовете на научното жури на Антония Милчева да бъде присъдена образователно-научна степен “доктор” в направление в направление 8.4. „Театрално и филмово изкуство“

София, 15.03.2022 г.

С уважение:
проф. д.н. Петя Александрова